

T_EX Users Group, gisteren, vandaag en morgen

Michel Goossens, TUG president

Het is weldra twee jaar geleden dat ik tot TUG president werd verkozen. Samen met mijn collega's van het TUG bestuur heb ik getracht gedurende die tijd TUG een metamorphose te laten ondergaan om in het bijzonder deze Organisatie aan te passen aan het Internettijdperk.

TUG's ledenaantal is in een vijftal jaren van 4000 tot zo'n 1500 gedaald (zie *TUGboat* 17,4 van eind vorig jaar, pagina 406 voor meer details) en daar kunnen we niet enkel de niet al te rooskleurige economische toestand laten voor opdraaien.

Wanneer we de evolutie van TUG en T_EX historisch willen bekijken, dan doen we dat best in de context van de parallelle evolutie in de computer technologie. We kunnen stellen dat tot in het midden van de jaren tachtig T_EX vooral gebruikt werd door wetenschappers op grote computersystemen (mainframes). De prijs van enkele honderden dollars voor een magneetband met T_EX software, die toen enkel te verkrijgen was bij TUG in Providence in de Verenigde Staten van Amerika (waar TUG zijn hoofdkwartier had tot eind 1992 en waar er zeven mensen—sommigen deeltijds—werkten !) was totaal te verwaarlozen vergeleken met de kostprijs van de computer zelf—een IBM, VAX, CDC of Cray—, die toen nog enkele miljoenen dollars waard was. Van globale netwerken was er nog geen sprake, en van WYSIWYG (*What You See Is What You Get*) tekstverwerkers nog veel minder.

Maar toen kwam de PC, en opeens werd het mogelijk een hele boel taken op zijn eigen persoonlijke werkpost (Mac, IBM PC, Atari, maar ook Sun, HP, enz.) te behandelen, en bovendien kon men met deze machines omgaan op een gebruikersvriendelijke (d.w.z. intuïtief visuele) manier. Professoren, studenten, secretaresses konden voor het eerst zelf hun teksten relatief pijnloos invoeren en op een gemakkelijke manier de constructie van de bladspiegel beheren. Het waren gouden jaren voor T_EX (en *nroff*) en inderdaad tussen 1987 en 1990 verdubbelde TUG's ledenaantal. Terzelfdertijd werden locale T_EX gebruikersgroepen opgericht, ondermeer in Nederland (NTG), Frankrijk (GUTenberg), Duitsland (DANTE), Groot Britannië (UKTUG). Deze groepen richtten zich vooral op het optimaal behandelen van typographische and linguïstieke specificiteiten eigen aan de respectievelijke talen en cultuurgebieden.

Omstreeks het begin van de jaren negentig is het globale Internetnetwerk ernstig komen opzetten, en het werd alsmear gemakkelijker (en voordeliger om tijdverlies te vermijden) om eerst kleine, en daarna ook grotere be-

standen via *ftp* (*file transfer protocol*) of het Web (afkorting van *World Wide Web*) van een Internetserver naar zijn eigen computer over te brengen. Zo staan, bijvoorbeeld, sinds 1993 de CTAN (*Comprehensive T_EX Archive Network*) servers kosteloos ter beschikking van de T_EX gemeenschap overal ter wereld, en vanaf 1995 werd het mogelijk via een gebruikersvriendelijke Web interface bestanden of documentatie van deze T_EX Web servers te bekomen. In 1993 kwamen ook de eerste T_EX-specifieke CDROM's op de markt (de pioniersrol van NTG met *4allT_EX* mag hier gerust onderstreept worden !), zodat de huidige T_EX-gebruiker met een Pentium PC (of eender welk ander juweeltje uit de multi-media hardware catalogus) heel gewoon alles wat hij/zij nodig heeft op een CD-tje of met een Webbrowser zonder moeite kan vinden. Het is bijgevolg echt niet meer nodig lid te zijn van TUG, alles ligt zo voor 't grijpen op de Internet of op een CDROM, die slechts enkele gulden kost. Ten hoogste is het nuttig lid te worden van een lokale T_EX gebruikersgroep, zoals NTG, om steeds op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen voor T_EX en, in ons geval, het Nederlands. Bovendien zijn deze „locale” groepen erg actief op het gebied van het aanpassen van T_EX aan locale behoeften en gebruiken—zoals het ontwikkelen van breekpatronen—, met het organiseren van seminaries en studiedagen in de moedertaal van de deelnemers, het vertalen van brochures en handleidingen, enz.

De basisgegevens voor „TUG toen” en „TUG vandaag” zijn dus helemaal anders en we moeten toegeven dat ook de „concurrentie”, d.w.z. de WYSIWYG tekstverwerkers, er heel wat beter op geworden zijn. De jongere generatie, die opgroeide met PC en MS Word of WordPerfect (mijn beide zonen van 17 en 19 jaar, bevoorbeeld) zweren enkel bij deze programma's en maken er inderdaad tamelijk aantrekkelijke meesterwerkjes mee. Men kan in een handomdraai simpele wiskundige formules of tabellen op het scherm (en het papier) toveren, en enkel voor ingewikkelde wiskundige uitdrukkingen is T_EX nog een *must*. T_EX's archaische, batch-georiënteerde, niet-intuïtieve syntax vergt een té grote intellectuele investering in vergelijking met de optimaal geïntegreerde „Office” programmasuites van Corel, Lotus, Microsoft, enz. Deze programma's maken het de gebruiker inderdaad mogelijk met één of twee muisklikjes een willekeurig deel van een venster op het computerscherm te selecteren en naar een ander venster over te brengen om het in een tekst op te nemen, een berekening te maken, een histogram te tekenen of een elektronisch bericht samen te stellen.

En hier zit het echte gevaar : het schijnt de laatste jaren erg moeilijk te zijn om „nieuw bloed” voor onze T_EX gemeenschap te vinden ; op de meeste T_EX bijeenkomsten zie je veelal oude kennissen, vertrouwde gezichten die je vijf of meer jaar geleden al ontmoette in dezelfde context. Maar de jeugd is meestal erg minimaal vertegenwoordigd, en als dan eens een twintiger opduikt om op het „Net” een vraagje te stellen, dan gaat het nog al te vaak om een student(e) wiens *supervisor* hem of haar „verplichtte” T_EX te gebruiken¹.

Wat kunnen we doen in deze situatie ? Het is wellicht zó dat HTML en de Web heel wat aantrekkelijker zijn om zich mee bezig te houden, i.h.b. indien men vlug resultaten wenst. Typographisch aantrekkelijke teksten zijn meestal de uitzondering dezer dagen. Het sleutelwoord is *informatiestroom* en het belangrijkste doel is de aandacht trekken van een maximaal aantal „gebruikers” (lezers) om „het bericht” door te geven. Hoe meer lezers, hoe groter de beloning. *McDonald* weggooi Webpagina’s van de Internet, met hun junk inhoud getekend in de schreeuwendste kleuren van de regenboog zijn overal legio. Verstandig en keurig opgestelde teksten, waar de vormgeving van de pagina de inhoud ondersteunt en het essentiële voortvloeit uit de eenvoud van de constructie zijn bijna onvindbaar. Overvloed in kleur, klank en vorm deugt niet. Het zijn eenvoud en harmonie die onze zintuigen op het essentiële concentreren. Al te veel Web-artiesten schijnen deze elementaire regels volledig te negeren.

En TUG in dit hele verhaal? Wel, TUG zal zich, zoals iedereen, moeten aanpassen. We zullen allen moeten leren de elektronische communicatiemiddelen optimaal te gebruiken—zonder in de flagrante anti-cultuur te vervallen die ik hierboven beschreef—om onze doelstellingen zo goed mogelijk te bereiken. Een korte lijst van initiatieven waar TUG plant mee verder te gaan in de onmiddellijke toekomst is : het regelmatig produceren van een nieuwe versie van de *TeXlive* CDROM, die het T_EX gebruikers gemakkelijk moet maken verschillende honderden megabytes met referentieprogramma’s en informatie gemakkelijk en continu bij de hand te hebben ; CTAN up-to-date houden en er indien nodig informatie aan toevoegen ; een referentie Web server opbouwen, waar men niet enkel terecht kan voor alles wat betreft T_EX en *Co*, maar ook voor tekstverwerking en informatiebeheer in het algemeen : PDF (Adobe’s *Portable Document Format*), SGML (*Standard Generalized Markup Language*), HTML (*Hypertext Markup Language*), XML (*Extensible Markup*

Language), PostScript, DSSSL (*Document Style Semantics and Specification Language*), Unicode, fonts, typografie, enz. In één woord TUG (en T_EX) moeten uit hun communicatieghetto treden en trachten zo vlug mogelijk de nieuwe technologieën te assimileren.

Een initiatief waar een steeds grotere groep binnen TUG over nadenkt is om *TUGboat* onafhankelijk van TUG te maken en het om te vormen in een echt internationaal tijdschrift over T_EX en documentbeheer. Men zou zich dan erop kunnen abonneren zonder lid te worden van TUG en we zouden dan ook artikels kunnen publiceren samen met andere (SGML, typografische, HTML, ...) gebruikersgroepen. Ik denk dat *TUGboat*’s autonomie een nodige stap is om te verzekeren dat deze publicatie hét referentieblad van de T_EXgemeenschap blijft, wat we ook met TUG zou kunnen gebeuren. Want T_EX heeft nog een mooie toekomst, met een hele reeks uitstekende en verreikende initiatieven, zoals het *Omega* project voor een verstandige integratie van Unicode en typografie, pdf2T_EX en dvipdf voor een interface met PDF en de wereld van de hypertext, en natuurlijk ook eT_EX, NTS en L^AT_EX3, die althans een meer klassiek pad bewandelen.

Ik wil dus mijn laatste woorden die ik tot jullie richt als president van TUG op een positieve noot eindigen. Vooreerst hou ik eraan NTG te danken voor hun belangrijke bijdragen voor T_EX. Er waren niet enkel het 4allT_EX CDROM pioniersproject en de uiterst geslaagde EuroT_EX’95 bijeenkomst in Arnhem in september 1995. Er is ook de continue inzet van al de NTG leden, die individueel of collectief steeds klaar staan om de wereldwijde T_EXgemeenschap bij te staan. In denk in het bijzonder aan de steun van NTG aan het *TeXlive* CDROM initiatief, het jaarlijks TUG *bursary fund*, de vele artikels voor *TUGboat* en de tientallen T_EX macros en programma’s die leden van NTG hebben ontwikkeld : té veel (en te gevaarlijk) om ze allemaal expliciet te vermelden—ik zou iemand ongewild kunnen vergeten. De uitstekende contacten met het NTG bestuur en het feit dat we immer konden rekenen op de aanwezigheid van een of meer NTG bestuurleden op onze TUG bijeenkomsten was iets wat we uiterst geapprecieerden. Ik ben ervan overtuigd dat TUG en de internationale T_EX gemeenschap ook in de toekomst op NTG zullen kunnen rekenen. Ik wens NTG van allerharte een gouden toekomst en hoop enkelen van jullie persoonlijk de hand te kunnen drukken op TUG’97 in San Francisco begin augustus of op EuroT_EX’98 eind maart volgend jaar in Saint Malo (Frankrijk).

¹Om te trachten meer jongeren voor T_EX te interesseren heeft GUTenberg het initiatief genomen om studenten 50% korting te geven op alle GUT bijeenkomsten en ze zullen trachten dat ook te doen voor EuroT_EX’98 volgend jaar.